

A bizonyítási kísérlet és történeti előzményei¹

BUDAHÁZI Árpád²

A bizonyítási kísérlet mára részévé vált a nyomozásnak és a bírósági tárgyalásnak is. Bár ritkán alkalmazzák, ennek ellenére jelentős eljárási cselekménynek tekinthető, mert erősíti vagy cáfolja a terhelt vagy a tanú vallomását, illetve a hatóság feltételezését. A tanulmány bemutatja, hogy milyen előzmények vezettek a bizonyítási kísérlet létrejöttéhez és önállóvá válásához, ugyanis a gyökerei a szemlében kereshetők, évtizedeken keresztül a szemle keretein belül alkalmazzák.

Kulcsszavak: bizonyítási kísérlet, szemle, nyomozás, büntetőeljárás, tárgyalás

Bár a bizonyítási kísérlet ma már helytel és szereppel rendelkezik a büntetőeljárásban, azonban önállósága más bizonyítási cselekményekhez képest nem nyúlik vissza hosszú múltra. Gyökerei a szemlében kereshetők, ugyanis a szemle volt évtizedeken keresztül az a komplexnek tekinthető eljárási cselekmény, amely nemcsak a szemletárgy és a bűncselekmény elkövetési helyszínének megtekintését jelentette (ideértve a nyomok, illetve más tárgyi bizonyítási eszközök felkutatását, biztosítását, rögzítését), hanem olyan részecselekményeket is magában foglalt, amelyek arra szolgáltak, hogy mintegy rekonstruálják a múltbeli történést, és ezzel megfigyeljék, ellenőrizzék, hogy egy adott esemény vagy jelenség megtörténhetett-e úgy, ahogy azt a tanú, esetleg a terhelt elmondta vagy a hatóság azt feltételezte. Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy hogyan alakult ki a bizonyítási kísérlet és hogyan vált részévé a büntetőeljárásnak.

Szemle a tradicionális jogban

Ókor

Az előzmények az ókorban kereshetők, amikor is annak megállapítási folyamata, hogy történt-e bűncselekmény, és azt ki követte el, még mellőzte a racionalitás követelményét. Azt is mondhatjuk, hogy az igazságkeresési módszereket igencsak áthatották

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Egyed István Posztdoktori Program keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² dr. BUDAHÁZI Árpád PhD, r. őrnagy, adjunktus, NKE Rendészettudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőeljárásjogi Tanszék

dr. Árpád BUDAHÁZI PhD, Police Major, Senior Lecturer, NUPS Faculty of Law Enforcement, Institute of Criminal Sciences, Department of Criminal Procedure Law
orcid.org/0000-0003-0092-3860, budahazi.arpad@uni-nke.hu

ebben a korban a misztikus elemek. A mitologikus felfogás szerint az isteneknek nemcsak joguk van megbüntetni az embert, ha rosszat cselekszik, hanem egyeseknek (például a görög Erinnuszoknak vagy a római Fúriáknak) éppen ez a feladatuk. A bűnösség eldöntésének legfontosabb és leggyakrabban használt módszere az istenítélet volt, amelynek során az istenek jelet küldtek, hogy megmutassák, ki az, aki a tiltott cselekményt elkövette. A bíró szerepe ebben az időszakban mindössze az volt, hogy megállapítsa és kihirdesse a felsőbb hatalmak istenítélet eredményében jelentkező döntését.³ A bíró személye abban a tekintetben azonban mégis fontos volt, hogy jelenléte hitelesítette az eljárási cselekményt és annak eredményét. Ha nem lett volna jelen a bíró, az istenek hiába adtak volna jelet, a felelősségre vonás szempontjából nem bírtak volna jelentőséggel, szükség volt tehát a hatósági jelenletre ahhoz, hogy istenítéletként lehessen figyelembe venni az eljárási cselekményt, és értékelni lehessen az eredményét.

Idővel a racionalitás is egyre nagyobb szerepet kapott a bűnösség megállapításához vezető úton, és ebben már szerepe lett a szemlének is, amelyről Gárdonyi Gergely azt írja, hogy vélhetően az első racionális bizonyítási módszerek egyike volt.⁴ Ekkor a szemle azt jelentette, hogy egy eljárásban érintett személy az igazát bizonyító tárgyakat a hatóság előtt bemutatta. Gondolhatunk itt arra, hogy amikor a megvert ember a letépett ingét a hatóság elé vitte, vagy mutatta az elloptott tárgy hiányát a készletből.⁵ A szemle a hétköznapok tapasztalatain nyugvó eljárási cselekmény volt, vagy ahogy Pusztai fogalmaz: „a közvetlen észlelés a jelenségek megfigyelésének természetéből önként adódik.”⁶ A bírónak nem kellett tehát mást tenni, mint amit az átlagember cselekedne, amikor megmutatnak neki egy tárgyat, csupán szemügyre kellett vennie a vérrel szennyezett ruhadarabot, viszont ennek a bírói megtekintésnek ugyanúgy súlya volt, mint az istenítélet esetében, mert ez volt a feltétele, hogy a véres ruhadarab bizonyítékként értékelhetővé váljon az ügyben.

A források alapján az a megállapítás tehető, hogy ebben a korban még nyoma sincs a bizonyítási kísérletnek, sem önállóan, sem a szemle részeként. Halvány kapcsolat lelhető fel az istenítélettel, amely valamelyest emlékeztet a mai értelemben vett bizonyítási kísérletre. A távolság azonban nagy a két eljárási cselekmény között, csupán apróbb hasonlóságok fedezhetők fel: például a hatóság tartja és állapítja meg mindkét eljárási cselekmény eredményét, amely megfigyelésen alapul. Az is jellemző mindkettőre, hogy általában vallomás is követi, illetve megelőzi azokat. Míg azonban a bizonyítási kísérlet leginkább a múltban történt esemény vagy cselekmény rekonstruálását szolgálja, addig az istenítélet során az istenek jeladását várták, azt hogy vajon az égiek mit üzennek, a perbe fogott követte-e el a bűncselekményt.

³ Pusztai (1977) 20.

⁴ Gárdonyi (2017) 10.

⁵ Gárdonyi (2017) 10.

⁶ Pusztai (1977) 21.

A feudális jog

Az ókortól a feudalizmus időszaka sem tér el a tekintetben, hogy bár alkalmazták a szemlét, azonban a források nem térnek ki rá, hogy bizonyítási kísérletet is tartottak volna a szemle keretében. Mindkét kort jellemezték az istenítéletek is. Azért lehet és kell a feudalizmus idején is istenítéletekről szólni, hiszen bár az ókorban elkezdődött a bizonyítás racionalizálódása, ennek ellenére az istenítéletek a középkorban is fontos részét alkották az igazságszolgáltatásnak, mivel ezt a kort is jellemezték a népi megfigyelések és a misztika.⁷ Magyarországon Szent László király és Könyves Kálmán idejében is alkalmazták a tüzesvas- és a forróvíz-próbát, valamint a bajvívást. Ezen istenítéletek nem arra irányultak, hogy segítségükkel az ügy érdemére vonatkozó tényeket állapítsanak meg, hanem arra, hogy a panaszlott személye, becsülete tisztázódjék. A fél becsületességét (ártatlanságát), illetve becsületességét (bűnösségét) bizonyító tényként szolgáltak az istenítéletek.⁸

A modern jog

Ha a bizonyítási kísérlet korai forrásait keressük a szakirodalomban, érdemes Szalay László írását idézni, aki arra utal a tanúknál, hogy meg kell vizsgálni az érzékelhetőséget, észlelhetőséget: „A tapasztalás arra tanít, így szól a theoria, hogy az egészséges szemmel bíró ember észreveheti a némi távolságban s a t. mutatkozó tárgyakat, hogy az egészséges fül hallhatja bizonyos távolságban a bizonyos erővel ejtett hangokat.”⁹ Szalay ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a bíró kötelessége annak „kinyomozása”, hogy a tanú meggyőződése milyen mértékű, vagyis szabad-e hinni neki: „De nem elég, hogy a tanú hitelessége iránt bizonyosságot nyerjen a bíró: neki még kinyomozni kell azon fokot mellyen a tanúnak meggyőződése áll; mert ha a bíró tanutételen akar építeni, természetes, hogy meggyőződésének viszonyban kell állnia az általa képeseknek ismert tanúk meggyőződéséhez.”¹⁰ Ennek a bírói (vallomás)ellenőrzésnek egyik módszere lehet a szemlét akár meg is előző bizonyítási kísérlet, vagyis a szemle előtt annak megállapítása, hogy „lehetséges volt-e a bűntett elkövetése a sértett vagy a gyanúsított által megjelölt módon”,¹¹ vagy választ adni arra, hogy a tanú a helyszín adott körülményei között tényleg láthatta-e az általa megjelölt személyt vagy tárgyat.¹²

Bauszner József is a bizonyítási kísérletre utal, amikor a Magyarországon 1854-ben bevezetett *1853-as osztrák büntető perrendtartás* 268. §-a kapcsán foglalkozik a beismerő vallomás vizsgálatával: „Az önvallomás e szerint csak akkor győzheti meg a bírót, ha tartalma a perlevelekben fölfejtett körülményekkel lényegileg egyezik, és így

⁷ Budaházi (2013) 9.

⁸ Béli Gábor (2009) 273.

⁹ Szalay (1990) 101.

¹⁰ Szalay (1990) 103.

¹¹ Szokolay (1845) 369.

¹² Katona (1977) 253.

bizonyos, hogy a tettet bevalló vádlott a bevallott bűntényeket láthatta és őszintén bevallani akarta.”¹³ Majd rátér a vizsgálat módjára: „legelőször is arra ügyeljünk, vajjon a természet és a tapasztalás törvényeivel megegyezike? p. o. a gyujtó a gyujtogatást oly módon vallja elkövetettnek, miből a történt kísérlet szerint lehetetlen volna, oly eredményhez jutni. Továbbá fontoljuk meg, hogy a kinyomozott mellékkörülményeknél fogva volt-e lehetséges a vádlottnak a büntettet elkövetni; p. o. egy gyenge gyáva ember vallja, hogy egy erős bátor embert nyiltan, nem orozva, megölt.”¹⁴

Ebben a korban, a XIX. században már különbséget tettek a bírói és a szakértői szemle között. A bírói szemle „midőn a bíró személyesen, érzékileg tapasztal és észrevesz”, a szakértői szemle pedig amikor is a „szakértők érzékileg valamely tényt észrevesznek, és azt tudományosan, szakértőleg megbírálják”.¹⁵ A bizonyítási kísérlet a bírói szemléhez állhatott már akkoriban is közel, mivel hatósági eljárási cselekményről van szó, ami persze nem jelenti azt, hogy egyes esetekben ne igényelne szakértői közreműködést, viszont ilyen esetben sem tekinthető szakértői szemlének, mivel a bíró csupán igénybe veheti a szakértőt, viszont magát a bizonyítási cselekményt bíró tartja. Ez a bíró ebben az időszakban nem a tárgyalóbíró volt, hanem a XVIII. századtól kezdve a vizsgálóbíró vagy bírósági kiküldött.¹⁶

Az I. és a II. Bp.

Az 1900. január 1-jén hatályba lépett I. Bp.¹⁷ 225. §-a szabályozta a bírói szemlét: „Ha a bűnvádi ügyre nézve fontos ténykörülmények megállapítására vagy felderítésére személyes megfigyelés szükséges: bírói szemlét kell tartani.” A bírói szemlét indítványra vagy hivatalból a bíróság rendelte el és maga is fogatosította. Az előkészítő eljárásban a vizsgálóbíró tette ezt, illetve a vizsgálatot teljesítő járásbíró (I. Bp. 118. §, 525. §), a tárgyalás szakában pedig az ítélőbíróság, valamint ennek kiküldött tagjai [I. Bp. 306. § (4) bek., 543. §, 544. §]. Halaszthatatlan eljárási cselekménynél a szemlét a nyomozást teljesítő rendőrség is elrendelhetette és fogatosíthatta [Bp. 98. § (2) bek.], de ilyenkor a szemlét teljesítő „rendőri közeg” nyilatkozata volt a „bizonyító eszköz”, nem bírói szemle, hanem tanúvallomás formájában,¹⁸ hiszen az eljárási cselekményt elvégző rendőrt hallgatta ki ebben az esetben a bíróság. Az I. Bp. 225. §-a a szemlénél alkalmazott szakértőre is kitér: „A mennyiben a szemlével megállapítandó tények felismeréséhez és megítéléséhez külön szakértelem szükséges: szakértők alkalmazandók.” Az I. Bp.-hez írt kommentár szerint a különös szakértelemre akkor van szükség, ha olyan tények merülnek fel, amelyek megítéléséhez a bíró személyes megfigyelése nem elegendő. „Ezért sok esetben a legegyszerűbb műveltségű ember is

¹³ Bauszner (1990) 242.

¹⁴ Bauszner (1990) 242.

¹⁵ Bauszner (1990) 234.

¹⁶ Indokolás a m. kir. igazságügyi miniszter által az 1892/97-iki országgyűlés negyedik ülészakában a képviselőház elé terjesztett Bűnvádi perrendtartás törvényjavaslatához (1895) 17.

¹⁷ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról.

¹⁸ Angyal (1915–1917) 334.

szakértő lehet, a kitől a bíró csupán felvilágosítást kér, a nélkül, hogy őt bizonyításra hívná fel. Így pld., néha egy fegyver hordását kell kipróbálni, vagy meg kell határozni, hogy lóháton, sebesen vágatva, egyik hely milyen messze van a másiktól, vagy a lakatostól meg kell kérdezni, hogy miként lehet a lakatot valamely eszközzel kinyitni stb. A ki ezekre különös szakismereténél fogva felvilágosítást ad: az is szakértő, a kit a bíró a szemlénél alkalmazhat.¹⁹ Ebből az következik, hogy a bírói szemle ekkor már biztosan magában foglalta a bizonyítási kísérletet is, amely napjainkhoz hasonlóan jellemzően szakértő közreműködésével zajlott le. Angyal Pál tankönyve is utal arra, hogy a szemlében bizonyos esetekben más eljárási cselekmény is benne foglaltatik: „A bírói szemle műszó tágabb fogalmat takar, mint amennyit kifejez, amennyiben az alatt a bíróságnak azt a cselekményét értjük, amelynélfogva valamely szemletárgyat a büntető eljárás során, a törvényben meghatározott alakszerűségek mellett érzéki észlelete körébe von abból a célból, hogy lényeges ténykörülmények valóságosága vagy valótlanosága iránt meggyőződést szerezzen. A szemle-kifejezés tehát mindenesetre éppúgy szűk mint a szemletárgy-megjelölés, mert e bizonyító eszközről van szó akkor is, ha a bíróság halló-, szagló-, ízlő vagy tapintószerével észlel.”²⁰ Olyan példákat hoz fel Angyal Pál, amelyek ma is gyakori bizonyítási kísérlet-elrendelési okok: „a segélykiáltás vagy lövés a cselekmény helyétől távolabb eső helyen hallható volt-e, hogy bizonyos szag egyáltalán érezhető-e; hogy lehet-e érezni a konzerven annak romlott voltát, hogy a tapintás útján felismerhető-e a sötétben átadott pénz hamis volta stb.”²¹

Egy nyomozást segítő kötet jogeseteken keresztül is bemutatta az I. Bp. idejében, hogy a „próba” segítségével hogyan terelődött jó irányba a nyomozás. Az egyik jogesetben egy kereskedő „óriási kárt jelentett be egy betöréses lopás kapcsán, ruhaneműekben. Jegyzőkönyv felvétele mellett kihallgattuk mikoris elmondotta, hogy az ebédlőjében levő egyetlen szekrényéből 15 férfióltöny, 50 női ing és 50 alsónadrág tűnt el. A helyszínen ruhapróbát tartottunk, mikoris megállapítottuk, hogy az ellopottnak bejelentett ruhaneműeknek a fele sem fér el a szekrényben.”²²

A II. Bp.²³ hasonlóan az I. Bp.-hez nem tesz említést a bizonyítási kísérletről, amely nyomozási kísérlet elnevezéssel ebben az időszakban is része a gyakorlatnak. A szemlét a II. Bp. alapján a nyomozás során a nyomozó hatóság vagy az ügyész tartja, csak a bírósági szakaszban a bíróság. A II. Bp. 65. § (1) bekezdése szerint „Szemlének van helye, ha lényeges körülmény megállapításához vagy felderítéséhez személy, tárgy, tény vagy helyszín közvetlen megfigyelése, illetőleg megvizsgálása szükséges.” A II. Bp. a szemlét a bizonyítási eszközök között sorolja fel: „Bizonyítási eszközök különösen a terhelt személyes nyilatkozatai, a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemle, okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok.” [II. Bp. 53. § (1) bek.] Pusztai László a „különösen” kifejezés ellenére úgy véli, hogy a felsorolás nem kielégítő, mivel több, a szemlével

¹⁹ Balogh–Edvi Illés–Vargha (1909) 107.

²⁰ Angyal (1915–1917) 333.

²¹ Angyal (1915–1917) 333.

²² Gyakorlati nyomozástan (1947) 114.

²³ 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról.

jellegében és céljában rokon eljárási cselekmény, például a nyomozási kísérlet, a felsorolásból indokolatlanul kimaradt.²⁴ A hiátust az I. Be. orvosolja majd, aminek egyik előzménye lehetett a meglévő gyakorlat mellett, hogy 1955-ben az Állam- és Jogtudományi Intézetben belül megalakult a Kriminálisztikai Tudományos Munkaközösség, amelynek krimináltaktikai szakcsoportja munkatervében a szemle mellett önállóan szerepelt a nyomozási kísérlet.²⁵

Az I. Be.-ben megjelenik a nyomozási kísérlet

Míg kezdetben a nyomozási kísérlet a szemle része volt, később azonban a gyakorlati tapasztalatok felhalmozódásával kialakultak az előfeltételek, hogy önálló eljárási cselekménnyé váljon, és így önálló jogi szabályozása legyen.²⁶ A nyomozási kísérlet nevesítése az I. Be.-ben²⁷ történt meg, amely immár önálló nyomozási cselekményként biztosított lehetőséget a nyomozó hatóságnak egyes bizonyítékok nyomozási kísérlet útján történő ellenőrzésére.²⁸

A nyomozásra vonatkozó szakaszoknál, a szemlét követően szabályozza az I. Be. a nyomozási kísérletet. Az I. Be. 143. § (1) bekezdése alapján „A nyomozó hatóság az ügy eldöntéséhez szükséges adatok ellenőrzésére és pontosabb meghatározására nyomozási kísérletet végezhet. Ennek során a nyomozó hatóság szükség esetén méréseket végez, továbbá fényképfelvételeket, helyszínrajzokat és vázlatokat stb. készít.” A tvr. megfogalmazása bár csak közelít a hatályos Be. törvényszövegéhez, de lényegében megfelel annak. Az I. Be. – ellentétben a hatályos Be.-vel – azt is előírja [I. Be. 143. § (2) bek.], hogy a nyomozási kísérletet két hatósági tanú jelenlétében kell elvégezni. Napjainkban a hatósági tanú a főszabály szerint csak alkalmazható, vagyis nem kötelező az igénybe vétele (kivétel például ha a bizonyítási kísérlettel érintett személy írni-olvasni nem tud) és elegendő egy hatósági tanú alkalmazása. A tvr. a jelenléti joggal is foglalkozik. Eszerint azon szükség esetén részt vehet a terhelt, a sértett, a tanú és szakértő is alkalmazható [I. Be. 143. § (2) bek.]. A szabályozásból az következik, hogy a fő szabály az, hogy a hatóság tagjai vannak jelen a nyomozási kísérleten, a terhelt, a sértett és a tanú csak akkor, ha a személyes jelenlétük szükséges az eljárási cselekmény megtartásához. Az I. Be. 143. § (3) bekezdése alapján a nyomozási kísérletről részletes jegyzőkönyvet kell készíteni.

Az I. Be. 61. §-a sorolja fel a bizonyítékokat: „Bizonyítékok különösen: a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a tárgyi bizonyítékok, az okiratok, a szemle és a terhelt vallomása.” Király Tibor szerint a „különösen” szó utalhat olyan eszközökre (például nyomozási kísérlet), amelyek a 61. §-ban nem szerepelnek, hanem valahol máshol.²⁹

²⁴ Pusztai (1970) 351.

²⁵ Ladányi (1956) 302-303.

²⁶ Tremmel (1969) 261.

²⁷ 1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról

²⁸ Vig (1962) 74.

²⁹ Király (1969) 559.

Király Tibor is jelzi, hogy pontatlanság történt, bizonyítékok helyett bizonyítási eszközöket sorolt fel a tvr.³⁰ Ezt majd a II. Be. küszöböli ki, a II. Bp.-hez hasonlóan újra a bizonyítás eszközeiként tekint rájuk.

Az I. Be.-hez legfőbb ügyészi utasítás is készült, amely az I. Be. 143. § (1) bekezdés kapcsán szintén tartalmaz rendelkezéseket a nyomozási kísérlettel kapcsolatban: „Ha a nyomozás teljesítése során az ügy eldöntése szempontjából lényeges ténykörülmeny, esemény, jelenség megállapítása, illetve ellenőrzése annak érdekében szükséges, hogy ezek a körülmények, események, jelenségek valamely meghatározott módon, helyen, időben, illetőleg körülmények között létrejöhetnek-e, nyomozási kísérletnek [Be. 143. § (1) bekezdés] van helye. A nyomozási kísérletet a nyomozó hatóság lehetőleg olyan adottságok és körülmények között foganasítsa, amelyek között a kérdéses események, jelenségek keletkezhetnek.” (7/1964. Legf. Ü. sz. ut. 28. pont)³¹ A legfőbb ügyészi utasítás már lényeges ténykörülmeny, esemény, jelenség megállapításáról, illetve ellenőrzéséről szól, hogy „meghatározott módon, helyen, időben, illetőleg körülmények között létrejöhetnek-e”. Ez a szóhasználat szinte teljesen megegyezik a hatályos Be. bizonyítási kísérlet fogalmával.

A nyomozási kísérletre rendszerint hivatali helyiségén kívül került sor,³² és már ekkoriban is ugyanarra használták, mint ma, ennek keretében például megállapíthatták, hogy adott helyről és távolságból a pisztoly lövése hallható volt-e, az autó reflektorfénye látható volt-e.³³ Szintén nagy jelentősége, hogy alkalmas az ügyben szereplő személyek vallomásainak, különösen a tanú egyes tényállításainak az ellenőrzésére.³⁴ Ebben az időszakban is alapvető követelmény volt, hogy a résztvevők és környezetük emberi méltóságát, becsületét ne sértse, és életüket, egészségüket ne veszélyeztesse.³⁵ Szintén garancia volt, hogy a terhelttel szemben – ha a nyomozási kísérletben való részvételét megtagadta –, nem lehetett kényszerintézkedést alkalmazni.³⁶

A nyomozási kísérlet kapcsán az I. Be. idejében fogalmazódott meg az okfejtés, miszerint a nyomozási kísérlet modellként szolgál, mivel a kísérlet a jogban nem valósítható meg, a bűncselekmény a valóságban nem reprodukálható.³⁷ Ez persze nem jelenti azt, hogy a nyomozási kísérlet ne teremtsen mesterségesen az eredetivel egyező feltételeket, hiszen „a nyomozási kísérletet lehetőleg az eredeti történés helyén, időpontjában, napszakban, időjárási és megvilágítási viszonyok között kell megtartani”.³⁸ Az viszont tény, hogy az ilyen kísérlet a laboratóriumi vizsgálatok egzaktságát rendszerint nem éri el,³⁹ vagyis kellő fenntartásokkal kell az eredményét is kezelni.

³⁰ Király (1969) 559.

³¹ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

³² Gödöny (1968) 53.

³³ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

³⁴ Barna (1967) 397.

³⁵ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

³⁶ Uo.

³⁷ Balog (1966) 448.

³⁸ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 68.

³⁹ Kertész (1971) 451.

Gödöny József az I. Be. előnye között említette meg, hogy a gyakorlatban bevált olyan nyomozási cselekményeket is intézményei közé iktatott, mint például a nyomozási kísérlet, és ez „kétségtől elölépést jelent a Bp.-vel szemben”.⁴⁰ Voltak persze olyanok is, akik ebben az időszakban megkérdőjelezték, hogy egyáltalán szükséges volt-e a nyomozási kísérletet önállóan szabályozni, illetve nevesíteni: „Álláspontunk szerint a nyomozási kísérletnek külön eljárási cselekményként szerepeltetésének létjogosultsága erősen vitatható, mert a nyomozási kísérlet céljában és eredményében nem más, mint a szemle egy speciális fajtája.”⁴¹ Valóban közel áll a szemléhez, azonban ugyanúgy indokolt az önálló szabályozása, mint például a felismerésre bemutatás vagy a szembesítés esetén. A nyomozási kísérletet más módon kell végrehajtani, mint az említett, eltérő megoldásokat, így jó, ha jogszabály is megfogalmazza. Jól mutatja a különbséget az a példa, miszerint amikor valóban nem sürgős szemlére van szükség, mert tartós vagy időszakonként ismétlődő eseményről, gazdasági folyamat vagy közlekedési viszonyok feltérképezéséről, ellenőrzéséről van szó, akkor rendszerint már nem helyszíni szemlének, hanem bizonyítási kísérletnek lesz helye.⁴²

A szakirodalom ismerte a bírósági kísérletet is, amelyet viszont nem nevesített az I. Be.⁴³ Nagy Lajos monográfiájában utal a bírósági kísérletre, amely ugyanúgy része volt ekkor a gyakorlatnak, mint a nevesített nyomozási kísérlet: „A tanúkihallgatás során a bírósági kísérletnek az a gyakorlati jelentősége, hogy a vallomásban foglalt egyes adatokat, illetőleg a jelenség megtörténtét vagy azzal összefüggésben a tanú észlelésének lehetőségeit és körülményeit – azonos feltételek megteremtése, illetőleg a cselekménynek a bíróság előtt történt lejátsszása mellett – konkrét tények alapján ellenőrizze a bíróság.”⁴⁴ Nem véli bírósági kísérletnek, de ahhoz hasonlóként utal arra a jelenségre is, amikor a tanú szemléltető módon mutatja be, közli észleleteit. Ez a közlési mód kiegészíti a szóbeli közlést olyan adatokkal is, amelyeket esetleg a tanú szóban képtelen elmondani.⁴⁵ Emellett „bizonyos vonatkozásokban esetleg pontosabb, megbízhatóbb, a többi tanú és a bíróság által jobban ellenőrizhető, mint a szóban tett vallomás.”⁴⁶

Bizonyítási kísérlet a régi Be.-ben

A régi Be.⁴⁷ egy újabb állomását jelenti a bizonyítási kísérlet történetének, mivel ekkor kapta meg ma is használatos elnevezését (a nyomozási kísérlet helyett a bizonyítási kísérletet használják), másrészt a törvény 61. § (1) bekezdése a bizonyítás eszközei között is nevesíti: „A bizonyítás eszközei különösen a tanúvallomás, a szakvélemény,

⁴⁰ Gödöny (1968) 62.

⁴¹ Bolgár–Kárpáti–Traytler (1965) 69.

⁴² Tremmel–Fenyvesi–Herke (2005) 302.

⁴³ Budaházi (2014) 189.

⁴⁴ Nagy Lajos (1966) 363.

⁴⁵ Nagy Lajos (1966) 364.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról.

a tárgyi bizonyítási eszköz, az okirat, a szemle, a bizonyítási kísérlet, a felismerésre bemutatás és a terhelt vallomása.”

A régi Be. 85. § (1) bekezdése alapján: „Bizonyítási kísérletet a hatóság akkor rendel el, ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e.” Ez a megfogalmazás szinte azonos a hatályos Be. szóhasználatával, a különbség az, hogy míg a régi Be. hatóságot említ, a hatályos Be. már nevesíti a bíróságot és az ügyészt, illetve másik szakaszával utal rá, hogy nyomozó hatóság is elrendelheti és tarthatja a bizonyítási kísérletet. Az eltérés voltaképpen nem is eltérés, hiszen a régi Be. hatóság kifejezése mindhárom hatóságot magában foglalja. A régi Be. még arról is rendelkezett, hogy a bizonyítási kísérletet lehetőleg ugyanolyan körülmények között kell lefolytatni, mint ahogyan a vizsgált esemény vagy jelenség megtörtént, illetőleg megtörténhetett, és feltételül szabta az eljárási cselekménynek, hogy ne sértse az emberi méltóságot, és senki egészségét ne veszélyeztesse [rég. Be. 85. § (2)-(3) bek.]. Az I. Be.-hez hasonlóan a régi Be. is kötelezte két hatósági tanú alkalmazását a bizonyítási kísérletnél [rég. Be. 135. § (1) bek.], és lehetővé tette a nyomozó hatóságnak, hogy jegyzőkönyv helyett jelentést készítsen az eljárási cselekményről. [rég. Be. 150. § (1) bek.] Szintén jelentősége a régi Be. szabályozásának, hogy bírósági szakaszban is sor kerülhetett a bizonyítási kísérletre, amelyet a tárgyalóteremben és azon kívül is el lehetett végezni, helyszíni tárgyalás keretében (rég. Be. 204. §).

A bizonyítási kísérletet ugyanazon célból vették igénybe a régi Be. idején is, mint korábban, Katona Géza például azt emeli ki a Magda-ügy kapcsán, hogy a bizonyítási kísérlet alkalmas volt arra, hogy megvizsgálják a tanúban végbement észlelési folyamat tárgyi körülményeit, tisztázzák, hogy a tanú által megjelölt időpontban, helyen, illetve helyzetben láthatta-e az ismeretlen férfit olyan alapossággal, amely annak későbbi felismerését lehetővé tette.⁴⁸ Az egymásnak ellentmondó adatok tisztázásának a fontossága szinte a nyomozás egész folyamatára rányomhatja, és gyakran rá is nyomja a bélyegét. Dobos János szerint az „ellentmondások ugyanis a nyomozás és különösen a felderítés olyan természetes görcsei, amelyek feloldása cél ugyan, de nem mindenben tőlünk függ, hogy ez mikor teljesíthető.”⁴⁹ Bár a bizonyítási kísérlet fontos eljárási cselekmény volt a régi Be. időszakában is, hiszen alkalmas volt az ellentmondások feloldására is, azonban alkalmazására az ügyek töredékében került csak sor. Az 1980-as években empirikus kutatás végeztek: 800 vétségi eljárást vizsgáltak bírósági szakban, és arra jutottak, hogy bizonyítási kísérletet a 800-ból mindössze három alkalommal rendeltek el.⁵⁰ Vétségi nyomozásokat is vizsgáltak, a 800 ügy 1%-ában tartottak csupán bizonyítási kísérletet.⁵¹ A számokból viszont akkor sem következett, hogy megkérdőjeleződne a bizonyítási kísérlet létjogosultsága.

⁴⁸ Katona (1986) 97–98.

⁴⁹ Dobos (1988) 42.

⁵⁰ Szabóné (1985) 281.

⁵¹ Szabóné (1985) 245.

Bizonyítási kísérlet a hatályos Be.-ben

A Be.⁵² nem változtatott a bizonyítási kísérlet törvényi megfogalmazásán. A Be. 121. § (1) bekezdése alapján „A bíróság, illetőleg az ügyész bizonyítási kísérletet rendel el és tart, ha azt kell megállapítani vagy ellenőrizni, hogy valamely esemény vagy jelenség meghatározott helyen, időben, módon, illetőleg körülmények között megtörténhetett-e.” Bár a bíróság is nevesítve van, mint lehetséges elrendelő, azonban inkább a nyomozó hatósági elrendelés a jellemző. A törvény megtartotta a régi Be. további rendelkezését is: „A bizonyítási kísérletet lehetőleg ugyanolyan körülmények között kell lefolytatni mint ahogyan a vizsgált esemény vagy jelenség megtörtént, illetőleg megtörténhetett.” [Be. 121. § (2) bekezdés] Változás viszont a korábbiakhoz képest, hogy a bizonyítási kísérlet kikerült a bizonyítási eszközök közül, a hatályos Be.-ben a bizonyítási eljárások csoportját alkotja a szemlével, a helyszíni kihallgatással, a felismerésre bemutatással, a szembesítéssel és a szakértők párhuzamos meghallgatásával együtt. A bizonyítási eljárások Dobrocsi Szilvia megfogalmazása szerint olyan hatósági cselekmények, melyek lefolytatása során a hatóságok bizonyítékot keresnek azért, mert további információhoz, adathoz szeretnének hozzájutni.⁵³ A bizonyítási eljárástól bizonyítási eszközök beszerzése várható, amelyekből a bíróság bizonyítékot nyerhet. A bizonyítási kísérlet esetében a bizonyítási eszközt az eljárási cselekményről készített jegyzőkönyv vagy jelentés, esetleg a kép-, hang- vagy videofelvételt jelenti, amely okirati bizonyítékként vehető figyelembe a bírósági eljárásban.⁵⁴

A bizonyítási kísérlet során a hatóság érzékileg ismeri meg magát a bizonyító tény – a látványt vagy az események egymásutánját, a művi úton előidézett történet.⁵⁵ A „laboratóriumi kísérleti körülmények” általában zavarhatják a résztvevőket, akiket negatív értelemben befolyásolhat. A kísérleti jelleg negatív kihatásainak csökkentése érdekében Bíró Gyula úgy véli, hogy a résztvevők számát a minimálisra kell csökkenteni, és ha lehetséges, a nyilvánosságot ki kell zárni.⁵⁶ Előnye viszont a bizonyítási kísérletnek, hogy ha a terhelt nem kíván részt venni vagy aktívan közreműködni (illetőleg azt csak tetteti), dublőr vehető igénybe. A helyettesítőnek hasonló alkatúnak, korúnak kell lennie, mint a terheltnek.⁵⁷ Helyettesítője általában nemcsak a terheltnek, hanem a tanúnak is lehet, ez is az egyik előnye az eljárási cselekménynek, a másik, hogy többször is megismételhető.

A bizonyítási kísérlet rekonstruálás révén erősít meg, vagy zár ki valamilyen felvetést.⁵⁸ Mesterségesen hozzák létre a körülményeket, amelyek között a kérdéses esemény lezajlott, azért, hogy a folyamatot – rá vonatkozó természeti törvényszerűségek

⁵² 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

⁵³ Dobrocsi (2013) 125.

⁵⁴ Budaházi (2015) 130.

⁵⁵ Bócz (2006) 133.

⁵⁶ Bíró (2004) 113.

⁵⁷ Fenyvesi (2017) 102.

⁵⁸ Tóth (1999) 151.

működését – tanulmányozni lehessen.⁵⁹ A módszer alkalmas lehet a vallomás igazságtartalmának ellenőrzésére, amely egyaránt fontos a nyomozási és a bírósági szakaszban⁶⁰ is, „egyfajta szembesülés a valósággal az azon résztvevő, korábban vallomást tett személy (akár terhelt, akár sértett-tanú) esetében. A bizonyítás-elméletileg értékesebb, negatív, kizárt eredményt hozó bizonyítási kísérlet önmagában alkalmas lehet olyan hatások kiváltására, amely vallomásváltoztatást idéz elő a résztvevő személyben. Szembesül a személy a kísérlet során, hogy állítása tarthatatlan, az nem felel meg a valóságnak, az eljárás során feltárt bizonyítéknak. Ám hangsúlyozandó, hogy ez a negatív, lezáró-kizáró eredménnyel bíró bizonyítási kísérletnél működhet, a pozitív esetében, a lehetőségi eredménynél ilyen produktum nem várható, nem jön létre szembesülési feszültség, a valóság és a vallomás közötti ellentét.”⁶¹ Ennek ellenére a pozitív bizonyítási kísérlet is sikeresnek tekinthető, ha az eredményhez vezető folyamat törvényes volt és megfelelt a krimináltaktikai követelményeknek.⁶² A pozitív eredmény erősíti a terhelt vagy tanú vallomásának őszinteségébe vetett hitet, illetve a hatósági feltételezést, ha azt kívánják megerősíteni bizonyítási kísérlettel. A bizonyítási kísérletben sem szabad azonban vakon bízni, mert téves kizárást is okozhat, amennyiben a bizonyítási kísérlet eredményeként tévesen zárják ki a gyanúsítottat a feltételezett elkövetők köréből. Fenyvesi Csaba „veszélyskalája” szerint a bizonyítási kísérlet alapján történő téves kizárás veszélyesnek tekinthető, mert nem lesz felelősségre vonás.⁶³

Az alábbi hibák vezethetnek például téves következtetésekhöz:

- nem feltétlenül lehet olyan körülményeket teremteni, amelyek jellemezték a vizsgált eseményt vagy jelenséget;
- pontatlan a szemléről készült jegyzőkönyv;
- rossz helyre állítják az ügy szereplőit;
- hatósági tapasztalathiány;
- nem azzal az eszközzel hajtják végre, amivel elkövették a bűncselekményt, csak hasonlóval helyettesítik;
- kapkodás;
- időmúlás miatt megváltozik a helyszín;
- nem megfelelő a ruházat, más a jármű;
- a nyomozó hatóság tagja játssza el a terhelt szerepét, viszont tudja, hogy mit kell látnia, adott esetben a bizonyítási kísérlet során azt vizsgálja, hogy a gyanúsított láthatta-e a gyalogost az autóból.⁶⁴

A hibák persze kiküszöbölhetők, viszont jelzik, hogy körültekintően kell eljárni, mind a bizonyítási kísérlet lebonyolításánál, mind a megelőző eljárási cselekményeknél.

⁵⁹ Bócz–Finszter (2008) 173.

⁶⁰ Budaházi (2012) 161.

⁶¹ Fenyvesi (2009) 64–65.

⁶² Tremmel–Fenyvesi–Herke (2005) 321.

⁶³ Fenyvesi (2014) 173.

⁶⁴ Budaházi (2015) 131.

Bizonyítási kísérlet az új Be. kódexben

Végül érdemes szólni 2018. július 1-jén hatályba lépő új Be. kódexről is, amely várhatóan évekre meg fogja határozni a bizonyítási kísérlet jövőjét. A 206. §-a a bizonyítási kísérletet nevesíti, és a bizonyítási cselekmények között helyezi el a szemle, a helyszíni kihallgatás, a felismerésre bemutatás, a szembesítés és a műszeres vallomásellenőrzés mellett. A 209. §-a lényegében megismétli a hatályos Be. szabályozását, az egyetlen különbség, hogy a bíróság és az ügyész mellett a nyomozó hatóságot is nevesíti az új kódex, amely elrendelheti és tarthatja a bizonyítási kísérletet. A kodifikációs megoldáson is látszik, hogy a bizonyítási kísérlet törvénybeli szabályozása már a régi Be. idején kiforrott, ennek következménye, hogy a törvényszöveg szinte nem is változott meg a hatályos Be.-ben és az új kódex sem. Meglátásom szerint ez így van rendjén, az pedig üdvözlendő, hogy a bizonyítási kísérlet bizonyítási cselekménnyé válik, mert sok vita övezte a bizonyítási eljárások csoportelnevezést.

Záró gondolatok

A bizonyítási kísérlet példája is mutatja, előfordulhat, hogy a gyakorlat fejleszt ki egy eljárási megoldást, amelyre a jogalkotó reagálhat, és nevesített, önálló szabályokkal rendelkező nyomozási vagy bírósági cselekménnyé teheti. Ez persze a bizonyítási kísérlet esetében sem jelenti azt, hogy szabályok nélkül lehetett volna elvégezni az önállóság (I. Be.) előtti időszakban, hiszen a szemle szabályai rá is vonatkoztak, még akkor is, ha a bizonyítási kísérlet jellegére tekintettel bizonyos eltérésekkel kellett alkalmazni a szemlére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. A bizonyítási kísérlet történetét vizsgálva arra a megállapításra jutottam, hogy a bizonyítási cselekmény távoli rokonának az istenítélet tekinthető, a közelebbinek pedig a szemle. Mindkét eljárási cselekmény során megfigyelésre kerülhetett sor, viszont míg az istenítélet során az égiek által adott jeleket figyelték hatósági jelenlét mellett, addig a szemle keretében végzett kísérlet a múltban történt esemény, illetve cselekmény rekonstruálására irányult. Utóbbi volt az az eljárási cselekmény, amelynek része volt a mai értelemben vett bizonyítási kísérlet. A bizonyítási kísérlet tehát a szemlében gyökerezik (ahogy erre konkrét szakirodalmi források is utalnak a XIX. század közepétől), majd az I. Be. hatására önállóvá vált nyomozási kísérletként. Az I. Be. kapcsán azonban fontos megjegyezni, hogy a tvr. nem nevesítette a bírósági kísérletet, az megrekedt ekkortájt még a gyakorlat szintjén, a bírói szemlén belül. A régi Be.-től kezdve nevezi a törvény bizonyítási kísérletnek, amelyben benne foglaltatik a nyomozási- és a bírói kísérlet is, egységesen bizonyítási kísérlet elnevezéssel, és ezen – helyesen – az új Be. kódex sem változtat. Ugyanez mondható el a bizonyítási kísérlet törvénybeli definiálásáról is: a régi Be. által meghatározott, kiforrott fogalmi elemek változatlan formában jelentek meg a hatályos Be.-ben és az új Be. kódexben is.

IRODALOMJEGYZÉK

- Angyal Pál (1915–1917): *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Budapest, Athenaeum.
- Balog János (1966): A modell valóságbizonyítási szerepe a büntető eljárásban. *Jogtudományi Közöny*, 21. évf. 8-9. sz. 445–450.
- Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc (1909): *A Bünvádi perrendtartás magyarázata*. Második kötet. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.
- Barna Péter (1967): Megjegyzések a tanúbizonyítás körében, a büntető eljárásban. (Nagy Lajos: Tanúbizonyítás a büntetőperben c. művéhez). *Jogtudományi Közöny*, 22. évf. 6. sz. 390–398.
- Bauszner József (1990): A bünvádi eljárásról a gyakorlatban (1856). In Révész T. Mihály szerk.: *Büntető eljárásjogtudományi szemelvénygyűjtemény I. 1819–1867*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Béli Gábor (2009): *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Bíró Gyula (2004): *Kriminalisztika*. Debrecen, DE Kossuth Egyetemi Kiadó.
- Blaskó Béla (2010): *Magyar Büntetőjog Általános Része*. Budapest–Debrecen, Rejtjel Kiadó.
- Bócz Endre – Finszter Géza (2008): *Kriminalisztika joghallgatóknak*. Budapest, Magyar Közöny Lap- és Könyvkiadó.
- Bócz Endre (2006): *Büntetőeljárás jogunk kalandjai – sikerek, zátonyok és vargabetűk*. Budapest, Magyar Hivatalos Közönykiadó.
- Bódiné Beliznai Kinga et al. (2004): *Magyar jogtörténet*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Bolgár György – Kárpáti László – Traytler Endre (1965): *A bűnügyi védő munkája*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Budaházi, Árpád (2012): Conditions and Requirements of Polygraph Examination. *Law Series*, Vol. 6, No. 3. 161–180.
- Budaházi Árpád (2013): *A műszeres vallomásellenőrzés, különös tekintettel a poligráfos vizsgálatra*. A doktori értekezés tézisei. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola.
- Budaházi Árpád (2014): Bizonyítási kísérlet a büntetőeljárás szolgálatában. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Tanulmányok a „Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Pécs.
- Budaházi Árpád (2015): Bizonyítási kísérlet a felderítésben és a bizonyításban. Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán szerk.: *Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI. Pécs.
- Dobos János (1988): *Kis nyomozástan*. Budapest, BM Könyvkiadó.
- Dobrocsi Szilvia (2013): *Büntetőeljárás jog I*. Budapest, Patrocinium Kiadó, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Fenyvesi Csaba (2009): *Kihallgatási taktika*. Egyetemi jegyzet a Kriminalisztikai Szakirányú Továbbképzési Szak hallgatói számára. Pécs, PTE ÁJK.
- Fenyvesi Csaba (2014): *A kriminalisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Fenyvesi Csaba (2017): A bizonyítási kísérlet és a hit. *Iustum Aequum Salutare*, 13. évf. 1. szám. 99–106.
- Gárdonyi Gergely (2017): *A szemle szerepe a hazai büntetőeljárásban*. Doktori értekezés. Győr, SZIE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- Gödöny József (1968): *Bizonyítás a nyomozásban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Gyakorlati nyomozástan* (1947). Budapest, Magyar Államrendőrség Országos Szaktanulmányi Felügyelője.
- Indokolás a M. kir. igazságügyi miniszter által az 1892/97-iki országgyűlés negyedik ülészakájában a képviselőház elé terjesztett Bünvádi perrendtartás törvényjavaslatához (1895)*. Budapest, Pesti Könyvnyomda Rt.
- Katona Géza (1977): *Bizonyítási eszközök a XVIII–XIX. században. A kriminalisztika magyarországi előzményei*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Katona Géza (1986): Még egyszer Magda János bűnügyéről. *Belügyi Szemle*, 24. évf. 8. sz. 96–104.

- Kertész Imre (1971): A tárgyi bizonyíték prioritásának problémája. *Jogtudományi Közlöny*, 26. évf. 10. sz. 447–451.
- Király Tibor (1969): A bírói megismerés határai a büntető eljárásban. *Jogtudományi Közlöny*, 24. évf. 11. sz. 549–562.
- Ladányi Ferenc (1956): A kriminalisztikai tudomány fejlesztésének új lehetőségei. *Jogtudományi Közlöny*, 11. évf. 5. sz. 297–303.
- Mezey Barna (2006): *A magyar jogtörténet forrásai*. Szemelvénygyűjtemény. Budapest, Osiris Kiadó.
- Nagy Lajos (1966): *Tanúbizonyítás a büntetőperben*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Pusztai László (1970): A szemle helye a bizonyítás tanában. *Jogtudományi Közlöny*, 25. évf. 7. sz. 346–353.
- Pusztai László (1977): *Szemle a büntető eljárásban*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szabóné Nagy Teréz (1985): *A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Szalay László (1990): A beismerésről, a tanúvallomásra és az esküdtészekről (1841). In Révész T. Mihály szerk.: *Büntető eljárásjogtudományi szemelvénygyűjtemény I. 1819–1867*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Szokolay István (1845): *Büntetőjogtan a codificatio és tudomány legújabb elvei szerint, különösen bíráink és ügyvédeink számára*. Pest.
- Tóth Mihály (1999): *Vázlatok és szemelvények a büntető eljárásjog tanulmányozásához I*. Egyetemi jegyzet. Budapest, PPKE JÁK.
- Tremmel Flórán – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor (2005): *Kriminalisztika Tankönyv és Atlasz*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Tremmel Flórián (1969): Szovjet monográfia a bizonyítás elméletéről. *Jogtudományi Közlöny*, 24. évf. 5. sz. 260–265.
- Víg István (1962): A büntetőeljárás új szabályzatáról. *Honvédségi Szemle*, 11. sz. 72–77.

Jogforrások

1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról
1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról
1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról
1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

ABSTRACT

Reconstruction and its Historical Overview

BUDAHÁZI Árpád

Reconstruction has become part both of the investigation and the trial/judicial processes. Even though it is rarely applied, reconstruction is still considered a magnificent measure to strengthen or to rebut the testimony of the defendant or the witness and the assumption of the authority. The study shows how the history led to the conception and independency of the reconstruction, hence its roots can be found in the survey and had been applied within the survey's framework for decades.

Keywords: reconstruction, inspection, investigation, criminal procedure, trial